

Iina Salminen ja Afroditi Shinarakis

KUVATAITEEN KÄYTTÖ KIUUSAAMISEN
ENNALTAEHKÄISEMISEKSI ESIKOULUSSA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö,
Sosionomi (AMK)

2015

KUVATAITEEN KÄYTTÖ KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISEMISEKSI ESIKOULUSSA

Salminen, Iina
Shinarakis, Afroditi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2015
Ohjaaja: Hautala, Päivi-Maria
Sivumäärä: 49
Liitteitä: 2

Asiasanat: kiusaaminen, ennaltaehkäisy, kuvataide, esikouluikäiset

Opinnäytetyömme aiheena on kuvataiteen käyttö kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi esikoulussa. Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa on toimintatutkimuksen piirteitä. Opinnäytetyössämme lähdimme selvittämään, voiko kuvataidetta käyttää psykososiaalisena, sosiaalipedagogisena menetelmänä, kun kyseessä on esikouluikäisten lasten kiusaaminen ja sen ennaltaehkäisy. Opinnäytetyössämme on teoreettinen osuus sekä raportti toiminnallisesta osuudestamme.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia, voisiko kuvataidemenetelmää käyttää kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi esikouluikäisten kanssa. Tavoitteenamme oli kasvattaa lasten itsetuntemusta kuvataiteen avulla ja sitä kautta vaikuttaa lasten asenteisiin ja tapaan kohdata muut ihmiset. Toteutimme kuusi toimintakertaa, joissa käytimme kuvataidemenetelmää erilaisten aiheiden avaamiseen. Kohderyhmämme oli kuusi esikouluikäistä lasta yhdestä päiväkodin esiopetusryhmästä. Järjestimme toimintakertoja kaksi kertaa viikossa kolmen viikon ajan.

Opinnäytetyömme teoreettisessa osassa avaamme teoriaa aiheista: kuvataide, esikouluikäiset sekä kiusaaminen. Teorian lisäksi avaamme tutkimuksemme tarkoituksen, toiminnallisen osuuden, kerättyä aineistoa ja tuloksia sekä opinnäytetyömme eettisyyttä. Toiminnallisessa osuudessa kerromme yksitellen toimintakerroista ja niiden kulusta. Tekstiä elävöittääksemme käytimme lasten tekemiä töitä sekä ajatuksia, joita heille syntyi toimintakerroilla.

Opinnäytetyön tulos oli, että kuvataidemenetelmä toimi aiheitamme käsiteltäessä esikouluikäisten lasten kanssa. Tutkimusongelmaan saatiin osittainen vastaus, sillä ei voi tarkasti tietää tai mitata sitä, miten vaikutimme esikoululaisten asenteisiin. Opinnäytetyö suunniteltiin ja toteutettiin eettisten periaatteiden mukaisesti. Toimintaan osallistuneiden lasten henkilöllisyys ei tule ilmi opinnäytetyössä, eikä päiväkodin nimeä kerrota. Opinnäytetyössä on myös pohdittu meidän ammatillista kasvua.

USING VISUAL ARTS TO PREVENT BULLYING IN PRESCHOOL

Salminen, Iina
Shinarakis, Afroditi
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
December 2015
Supervisor: Hautala, Päivi-Maria
Number of pages: 49
Appendices: 2

Keywords: bullying, prevention, visual arts, preschooler

The theme of our thesis was using visual arts to prevent bullying in preschool. Our thesis was a functional thesis that had features of an activity analysis. In our thesis we wanted to find out whether visual arts could be used as a psychosocial, social pedagogical method when trying to prevent bullying in primary school. There is a theoretical part and a functional part in the thesis.

The meaning of the thesis was to study whether visual arts could be used as a method to prevent bullying among preschoolers. Our goal was to raise self-knowledge of the children by using visual arts and through that maybe affect to their attitudes and the way they treat other people. We had six meetings where we used visual arts as a method to discuss different themes. The target group was six preschoolers from a single preschool group. We had two meetings in a week for three weeks.

In the theoretical part of the thesis we have written some theory of themes such as: visual arts, preschoolers and bullying. Along with the theory we have explained the meaning of our thesis, the functional part of the thesis, the collected material, the results and the ethicalness of the thesis. In the functional part of the thesis we have explained how the meetings went. We used some of the artwork that the children created and some of their thoughts that they had while being in the meetings.

The result of the thesis is that visual arts can be used as a method to talk about different themes with preschoolers. The research problem was only partly solved as we could not be sure whether we changed the attitudes of the children. The thesis was planned and carried out based on ethical morality. The identities of the children and the name of the preschool will not be told on this thesis. We have reflected our professional development in the thesis.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTEYÖN TEOREETTINEN TAUSTA.....	8
2.1	Kuvataide.....	8
2.2	Kuvataideterapiasta	8
2.3	Kuvataidemenetelmä	9
2.3.1	Toiminta.....	10
2.3.2	Tarvittava tila ja välineet	11
2.3.3	Ryhmä.....	12
2.4	Sosiaalipedagogiikka	12
2.5	Esikouluikäiset	14
2.5.1	Kasvu ja kehitys.....	14
2.5.1.1	Vertaissuhdetaidot ja sosiaaliset taidot.....	15
2.5.1.2	Oppiminen ja älyllinen kehitys.....	16
2.5.2	Varhaiskasvatus	17
2.6	Kiusaaminen	18
2.6.1	Mitä on kiusaaminen.....	18
2.6.2	Kiusaamisen ja konfliktin ero.....	19
2.6.3	Kiusaaminen päiväkodissa.....	19
2.6.4	Kiusaamisen vaikutukset lapseen	20
2.6.5	Kiusaamisen ennaltaehkäisy lapsiryhmässä	21
3	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	23
3.1	Tutkimuskysymys ja -ongelma.....	23
3.2	Tutkimusmenetelmä	23
3.3	Opinnäytetyön tavoitteet.....	25
3.4	Opinnäytetyön eteneminen	25
3.5	Opinnäytetyön eettisyys	26

4	OPINNÄYTETYÖN TOIMINNALLINEN OSUUS	27
4.1	Toimintatuokio 1	29
4.2	Toimintatuokio 2	31
4.3	Toimintatuokio 3	34
4.4	Toimintatuokio 4	36
4.5	Toimintatuokio 5	38
4.6	Toimintatuokio 6	40
5	OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KERUU JA TULOKSET	42
6	YHTEENVETOA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUMISESTA.....	44
7	POHDINTA	45
	LÄHTEET.....	47
	LIITE 1.....	50
	LIITE 2.....	51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on kuvataiteen käyttö kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi esikoulussa. Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa lähdimme selvittämään pystyykö kuvataidemenetelmää käyttämään ennaltaehkäisevänä menetelmänä kun käsittelemme erilaisia aiheita esikouluikäisten lasten kanssa. Tarkoituksenamme oli herättää lapsissa ajatuksia positiivisten aiheiden kautta, jotka vaikuttaisivat siihen, miten he käyttäytyvät toisia ihmisiä ja itseään kohtaan ja sitä kautta ennaltaehkäistä kiusaamista. Käytimme siis kuvan tekemistä itsetuntemusta kasvattavana menetelmänä. Toimintakerroilla emme puhuneet lapsille itse kiusaamisesta, emmekä käyttäneet sanaa ”kiusaaminen”. Emme halunneet valistaa lapsia kiusaamisesta, sillä koimme, että positiivisten aiheidemme kautta saimme lapsiin paremman yhteyden.

Opinnäytetyössämme pidimme kuusi toimintakertaa, kuudelle lapselle, yhdessä esiopetusryhmässä. Jokaisella toimintakerralla olimme miettineet erilaisia aiheita, joista lapset pääsivät tekemään kuvaa heille nousseista ajatuksista ja tuntemuksista. Toimintakertoja oli kaksi kertaa viikossa, kolmen viikon ajan. Opinnäytetyössämme kerromme myös jokaisesta toimintakerrasta. Kerromme milloin olemme toimintakerrat pitäneet, mitä olemme siellä tehneet, mitä välineitä olemme käyttäneet ja mitä havaintoja olemme toimintakerran aikana tehneet.

Opinnäytetyön alussa on teoriaosuus, jossa kerromme käyttämästämme kuvataidemenetelmästä, avaamme kiusaamisaihetta sekä kerromme esikouluikäisten lasten kasvusta ja kehityksestä. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka menetelmänä käytimme aktivoiva osallistuva havainnointia eli toimintatutkimusta. Opinnäytetyössämme on myös toiminnallinen osuus, jossa näytämme osan lasten tekemistä töistä. Yksityisyyden suojaamiseksi opinnäytetyössämme emme tule mainitsemaan päiväkodin, henkilökunnan tai lasten nimiä. Tämän takia olemme opinnäytetyössä koodanneet aineistoa eli käytämme lapsista merkintöjä Lapsi 1 jne.

Opinnäytetyössämme keräsimme aineiston äänittämällä ja havainnoimalla toimintakerroja. Käytimme myös lasten tekemiä töitä aineistona, jota emme lähteneet kuitenkaan analysoidaan. Meille oli tärkeämpää käyttää opinnäytetyössämme lasten jakamia mietteitä ja ajatuksia sekä toimintakerroilla tehtyjä havaintoja, sillä ne palvelivat mielemme parhaiten työtämme.

Opinnäytetyö toteutui odotetulla tavalla ja olemme tyytyväisiä valmiiseen työhön. Opinnäytetyön tekeminen tuki ammatillista kasvuamme. Opimme paljon itse kuvataidemenetelmästä ja sen käytöstä, ryhmän ohjaamisesta sekä laajan työn suunnittelemisesta ja toteuttamisesta. Meille oli tärkeää tehdä tämä opinnäytetyö, sillä uskomme, että menetelmästä olisi paljon hyötyä kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä.

Kuva 1: ”Sateenkaaren ystävyys”(Lapsi 6)

2 OPINNÄYTYÖN TEOREETTINEN TAUSTA

2.1 Kuvataide

Päätimme opinnäytetyötä aloittaessamme, että kuvataidemenetelmä palvelisi meitä parhaiten toiminnallisessa osassamme. Molemmat olimme kiinnostuneita käyttämään kuvataidetta opinnäytetyössämme, sillä meistä tuntui, että tästä menetelmästä olisi paljon hyötyä lapsille. Kiinnostuksemme sai alkunsa koulun kuvataideterapian opintojaksosta, jolloin pääsimme itse käyttämään kuvataidetta menetelmänä ja se tuntui meille itsellemme hyvin helpolta keinolta ilmaista itseämme, tunteitamme ja ajatuksiamme. Tämän lisäksi kuvataidemenetelmä tuntui hyvin mielenkiintoiselta ja halusimme oppia lisää sen käytöstä.

2.2 Kuvataideterapiasta

”Kuvallinen ja symbolinen ilmaisu on osa ihmisyyttä. Me piirrämme, maalaamme, tanssimme, laulamme, kerromme tarinoita ja kirjoitamme niitä. Tämä luova toiminta on osa ihmisyyttä ja ihmiskunnan historiaa. Niin kauan kuin ihminen on ollut olemassa, on taide ollut keino ilmaista itseään ja jäsentää maailmaa.” (Salmela & Hiekkänen 2013, 41). Kerromme hieman kuvataideterapiasta, sillä toiminnassamme käyttämämme kuvataidemenetelmä pohjautuu kuvataideterapeuttiseen menetelmään ja sen rakenteeseen. Toimintamme ei ole terapeuttista, eikä meillä ole pätevyyttä siihen, mutta mielestämme menetelmässä on paljon hyvää ja sitä voikin käyttää soveltaen moniin muihin tarkoituksiin. Suomessa kuvataideterapiasta vastaa kuvataideterapeutti, jolla on psykoterapeuttinen koulutus (Seeskari 2008, 41–42).

Kuvataideterapia on psykoterapeuttinen kuntoutusmuoto, eräänlainen kommunikaatiokeino taiteen tekijän (asiakkaan), terapeutin ja kuvan välillä. Kuvataideterapia on luovaa toimintaa, joka voidaan toteuttaa mm. maalaamalla, piirtämällä, muovaamalla yms. keinoilla (Valkonen 2015). Kuvataideterapialla pyritään lisäämään asiakkaan itseymmärrystä luovan ilmaisun avulla (Seeskari 2008, 42). Se voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai

ryhmissä ja taidetyöskentely on toisinaan enemmän olemisen kuin tekemisen asia (Hautala & Honkanen 2012, 165). Vaikka kuvataideterapiassa itse työ ei ole se tärkein asia, on työ silti konkreettinen muisto käydystä terapeutisesta prosessista (Case & Dalley 2006).

Eli tärkeintä ei aina ole itse tuotos vaan kuvan luomisen prosessi. Asiakas pystyy halutessaan kertomaan erilaisia asioita terapeutille kuvan tekemisen yhteydessä. Terapiatilanteen lopussa terapeutti käy asiakkaan kanssa läpi tehdyn kuvan, josta asiakas saa kertoa asioita ja tunteuksiaan, jotka nousivat kuvan tekemisen kautta esille. Kuvaterapeutin toiminnan kautta asiakas voi siis kohdata omaa herkkää ja haavoittuvaa minäänsä ja tiedostaa omia henkilökohtaisia ongelmia (Hautala & Honkanen 2012, 11).

Taideterapian tavoitteet vaihtelevat usein asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Asiakkaan tarpeet saattavat muuttua samalla kun terapeutin suhde kehittyy. Yhdelle taiteen tekemisen prosessi saattaa sisältää terapeutin kannustusta asiakkaan tunteiden jakamiseen ja vaikeiden tunteiden kokemiseen kuvan tekemisen ja siitä puhumisen kautta. Toiselle se saattaa olla taiteen tekemisen mahdollistaminen, samalla antaen hänelle uuden tavan ilmaista tunteitaan (Edwards 2004, 4).

2.3 Kuvataidemenetelmä

Kuvataide auttaa ilmaisemaan tunteita taiteen kautta, myös tiedostamattomat tunteet voivat nousta esille. Sosionomi voi käyttää työssään erilaisia menetelmiä, joista kuvataide voi olla yksi. Kuvataidemenetelmä toimii välineenä, jolla pystytään käsittelemään aihetta kuin aihetta. Sosionomi voi käyttää kuvataidetta useiden eri asiakasryhmien kanssa, kuten varhaiskasvatuksessa, lastensuojelussa ja päihde- ja mielenterveytyöissä. Kuvataidemenetelmän avulla voidaan auttaa asiakkaan minäkuvan kehitystä ja itsetuntemuksen kasvamista. Kuvaa tehdessä ja siitä kertoessa asiakkaan reflektointitaidot parantuvat, jolloin hänen voi olla helpompi tiedostaa ja kohdata oman elämänsä ongelmia. Kuvataidemenetelmän avulla voidaan vahvistaa vuorovaikutusprosessia asiakkaan ja työntekijän välillä. Sosionomi voi työssään menetelmän avulla saada laajemman kuvan asiakkaansa tarpeista ja sillä voidaan auttaa asiakasta voimaantumaa.

Kuvataidemenetelmä ja taiteen käyttö psykososiaalisena työnä eroaa kuvataiteesta siten, että tärkeintä on itse taiteen tekemisen prosessi eikä prosessissa valmistunut lopputulos. Asiakas pääsee käsittelemään kuvan tekemisen aikana nousseita ajatuksiaan ja tunteitaan prosessin aikana. Kuvataiteessa sitä vastoin keskitytään itse lopputulokseen eli teokseen eikä tärkeintä ole omien tunteiden ja ajatusten työstäminen.

2.3.1 Toiminta

Koska kuvataidemenetelmä perustuu kuvataideterapiaan, on toimintakerran eteneminen hyvin samanlainen kuin kuvataideterapiassa. Taideterapiassa, johon kuvataideterapia lukeutuu, on kuusi työskentelyn etenemisen vaihetta. Vaiheet ovat aloitus, virittäytyminen, taidetyöskentely, jakaminen, liittäminen ja lopetus. Aloituksessa tarkoituksena on käyttää hetki oman fyysisen ja psyykkisen olotilan tunnusteluun. Hetki käytetään rauhoittumiseen ja toimintaan valmistautumiseen. Aloituksesta siirrytään virittäytymiseen. Virittäytymisellä tarkoitetaan valmistautumista varsinaiseen luovaan prosessiin. Asiakkaalle annetaan selkeät ohjeet, jotka rajaavat tarkasti käsiteltävän aiheen. Hyvä virittäytyminen motivoi asiakasta luovaan työhön.

Kun virittäytyminen on tehty, siirrytään itse tekemiseen eli taidetyöskentelyyn. Taidetyöskentelyssä asiakas työstää kuvaa tai muuta työtä. Taidetyöskentelylle tulee antaa riittävästi aikaa ja tilaa, sillä se on merkittävä osa taideterapeuttisessa toiminnassa. Asiakas pääsee työskentelyn aikana uppoutumaan omiin ajatuksiinsa ja tuntemuksiinsa. Kun taidetyöskentely on ohitse, on jakamisen vuoro. Jakamisella tarkoitetaan valmiiden töiden tarkastelua ja niistä puhumista. Asiakas saa kertoa kuviensa sisällöstä sekä työskentelyn aikana nousseista ajatuksista.

Liittäminen vaiheena tapahtuu jakamisen aikana tai sen jälkeen. Liittämisellä pyritään löytää työskentelyn ja töiden yhtymäkohtia omaan arkeen, itseen ja ihmissuhteisiin. Lopetusvaiheessa pohditaan yhdessä onko asiakkaan olotila tai näkökulma muuttunut taideterapiatyöskentelyn aikana vai tuntuvatko asiat vielä samoilta. On myös mahdollista yrittää miettiä keinoja, miten toiminnassa koettua voitaisiin siirtää asiakkaan omaan arkielämään (Rankanen, Hentinen & Mantere 2007, 93–97).

Kuvataidemenetelmää käyttäessä käydään toimintakerroilla samat vaiheet lävitse kuin taideterapiassa. Tavoitteena kuvataidemenetelmässä on saada asiakas virittäytymään aiheeseen ja saada hänet pohtimaan omia ajatuksia ja tunteita aiheesta. Kuvataidemenetelmässä käydään työt läpi lopussa, jolloin jokainen saa halutessaan vielä kertoa omasta työstään ja siitä nousevista asioista. Kuvataidemenetelmä ei ole terapiaa, mutta se voi olla asiakkaalle terapeutin kokemus.

2.3.2 Tarvittava tila ja välineet

Kuvataidemenetelmässä tila, sen käyttö ja valinta ovat merkittäviä ryhmän toimivuuden, työskentelyn ja vuorovaikutuksen kannalta. Toimintakerralle on luotava rauhallinen tila, joka on vain ryhmän käytössä. Tilan tulee olla sellainen, ettei siitä ole läpikulkua tai muita häiriötekijöitä. Kun tila on rauhallinen ja turvallinen, on ryhmäläisten helpompi uppoutua luomisenprosessiin, sillä silloin heidän ei tarvitse pelätä työskentelyn keskeytymistä. Tilan tarvitsee olla tarpeeksi suuri, jotta kuvaa voisi työstää mahdollisimman monessa paikassa, esimerkiksi lattialla, telineillä tai pöydillä. Tilassa tulee olla sopiva valaistus, jolla kuvan värit ja rakenne tulisivat kunnolla näkyville. Tilan tulisi olla neutraali, jottei huomio kiinnittyisi liikaa itse tilaan vaan asiakas pystyisi keskittymään itse työn tekemiseen (Hautala & Honkanen 2012, 28).

Kuvataide tuokion sujumiseen vaikuttaa paljolti myös käytettävät materiaalit ja välineet. Materiaalit vaikuttavat kuvataiteellisen työskentelyn tuomaan kontrollin ja hallinnan tunteisiin. Kiinteät materiaalit kuten kollaasi, puuvärit tai vahaliidut ovat hallittavampia verrattuna juokseviin nestemäisiin vesi- tai pullopeiteväreihin. (Hautala & Honkanen 2012, 28.) Kiinteät materiaalit tarjoavat enemmän fyysistä vastusta, niitä voi työstää voimallisemmin kuin juoksevia materiaaleja. Kiinteillä materiaaleilla voi työstää kuvaa aggressiivisemmin. Juoksevat materiaalit vaativat kevyempää kosketusta ja herkempää työskentelyotetta, jolloin ne herättävät helpommin eläytyviä tunnekokemuksia. Samaa materiaalia voi työstää useilla eri välineillä, esimerkiksi sudeilla, sormin tai maalaustelalla. Myös välineiden valinta vaikuttaa siihen, miten asiakas työstää kuvaansa. Asiakkaille eri materiaali herättävät erilaisia tunteita ja siksi olisi tärkeää, että asiakkaalla olisi mahdollisuus valita itse materiaalinsa sekä välineet (Rankanen ym. 2007, 80–82).

2.3.3 Ryhmä

Ryhmän koko ja turvallisuus vaikuttavat ryhmän sisäiseen vuorovaikutukseen, joka on keskeistä kuvan luomisessa sekä omien ajatusten ja uskomusten käsittelyssä ja niiden sanallistamisessa myös yhteisön keskustelun aikana. Turvallinen ja kritiikitön ilmapiiri ryhmässä mahdollistaa siirtymisen kuvalliseen työskentelyyn leikin ja luovuuden alueelle (Hautala & Honkanen 2012, 25–29). Kuvataidemenetelmässä ryhmä ja sen koko tulee ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Yleisesti ottaen ryhmän olisi hyvä olla pieni, sillä silloin ryhmäläisille syntyy yhteenkuuluvuudentunne. Ohjaajan on helpompi ohjata ja hallita pienempää ryhmää, joka luo turvallisuuden tunnetta ryhmässä.

Ryhmän aloittaessa on selvää, että ryhmäläiset saattavat olla jännittyneitä ja epävarmoja. Ryhmässä olijat voivat kokea ahdistusta ja pelkoa oman työnsä ja ajatuksiensa esittämisestä, mutta turvallisella ilmapiirillä voidaan ehkäistä sitä. Ohjaajalla on suuri rooli ryhmän kehittymisessä, sillä hänellä on vastuu tehdä ryhmästä toimiva. Vaikka työskentely tapahtuu ryhmissä, kokemukset siitä ovat hyvin yksilöllisiä. Omaan taiteelliseen työskentelyyn keskittyminen on luonteeltaan hyvin yksityistä ja yksinäistä toimintaa. Ajoittain kuvan synnyttäminen on niin intensiivistä, jopa flow-tilaan menevää niin, että kaikki muu unohtuu. (Rankanen ym. 2007, 179.) Flow eli kokemus sulautumisesta tehtävän antaman haasteen kanssa, ajankatoaminen ja (jälkeenpäin koettu) ekstaasi (Roos, 2014).

2.4 Sosiaalipedagogiikka

Sosiaalipedagoginen toiminta perustuu sosiaalipedagogiseen ajatteluun, joka ei synny vain tiettyjen tietojen omaksumisesta vaan edellyttää syvällisempää kasvuprosessia, tietojen sisäistymistä ja kiinnittymistä asenteisiin ja arvoihin ja kokonaisvaltaisen ajattelun tavan rakentumista. (Nivala, 2014.) Opinnäytetyössämme kuvataidemenetelmä toimii yhtenä sosiaalipedagogisena menetelmänä. Sosiaalipedagogiikka ei pidä ajatella pelkkänä ideologiana, vaan sosiaalipedagogiikkaa on sitä vasta kun se muuttuu käytännön toiminnaksi. Sosiaalipedagogiikka onkin syntynyt yhteiskunnan tarpeesta vaikuttaa suuremmalla mittakaavalla erilaisiin asioihin.

Sosiaalipedagogi etsii työssään välineitä, joiden avulla voisi tavoittaa jotain toisen ihmisen todellisuudesta ja tarjota jotain sellaista, josta toinen arkinsa mahdollisimman hyvässä elämisessä hyötyy. Samalla hän pohtii kohtaamansa ihmisen olosuhteita ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Ympäröivä yhteiskunnan tila, asiakkaan sosiaalisen kontekstin ja yksilöllisen dynamiikan hahmottaminen on vaativa tehtävä, ja haastaa työntekijän etsimään keinoja vaikuttaa siihen, mitä hän havaitsee. (Lipsanen-Rogers 2005, 62.)

Sosiaalipedagogiikkaa voidaan ymmärtää tieteenä, oppialana tai oppiaineena. Ammattihenkilö, ammattiryhmä ja työyhteisö voivat omaksua sosiaalipedagogisen lähestymistavan, orientaation, työkuultuuriinsa. Sosiaalipedagoginen lähestymistapa asettaa painopisteen ryhmien ja yksilöiden sekä näiden suhteiden tarkasteluun ja arviointiin. Sosiaalipedagoginen lähestymistapa ei pitäydy yksilökohtaiseen kehityspsykologiseen tarkastelukulmaan, vaan se laajentaa katseensa aina yksilön/perheen/ryhmän sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön eli kontekstiin – sekä lähiympäristöön että yhteiskunnalliseen ympäristöön. (Ranne 2008, 107.)

Kuva 2: *"Hiikkalaatikossa ystävän kanssa" (Lapsi 4)*

2.5 Esikouluikäiset

Halusimme opinnäytetyössämme kohderyhmäksi esikouluikäiset lapset, koska alakouluikäisillä lapsilla oli jo joitain kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi tarkoitettuja projekteja.

2.5.1 Kasvu ja kehitys

Lapsen kasvu on usein tasaista, mutta jokainen lapsi kasvaa omaan yksilölliseen tahtiinsa. Vielä esikouluikäisinä lapset saattavat olla hyvin eri vaiheissa kasvunsa ja kehityksensä kanssa, mutta se tasaantuu yleensä alaluokille siirtyessä. Esikouluikäiset lapset ovat liikunnallisesti aktiivisia ja nauttivatkin kiipeilystä, juoksemisesta, keinumisesta ja naruhyppelystä. 5-vuotias on jo melko taitava liikkuja ja hän osaa yhdistellä eri liikkeitä aiempaa paremmin. Hienomotoriset taidot ovat jo hyvin kehittymässä ja lapsi pitääkin usein käsillään tekemisestä kuten askartelusta, leikkaamisesta ja piirtämisestä (MLL:n [www-sivut 2015](#)).

Varhaiskasvatuksessa täytyy ottaa huomioon, että jokainen lapsi kehittyy omaan, yksilölliseen tahtiinsa. Esikouluikäiset lapset eli 5–6-vuotiaat ovat kehityksensä suvantovaiheessa. He ovat omatoimisia, aloitteellisia, tasapainoisia, sopeutuvia, rauhallisia ja monella tapaa ison oloisia. Tästä huolimatta 5-vuotiaat ovat vielä monin tavoin pieniä lapsia. He haluavat välillä heittäytyä pienen rooliin, saavat kiukunpuuskia ja ovat välillä itsekriittisiä. Tässä iässä on tärkeää, että lasta rohkaisee, kannustaa ja ottaa huomioon hänen vahvuutensa. 5-vuotiaat alkavat jo samaistua oman elämänsä tärkeisiin aikuisiin. Omat vanhemmat ovat usein ihailun kohteena ja lapset ajattelevat omia vanhempia sankareinaan (MLL:n [www-sivut 2015](#)).

Varhaisiän kuvataidekasvatus kasvattaa lasta taiteeseen ja taiteen avulla. Vaikka painopiste on lapsen esteettisen asennoitumisen ja luovuuden kehittämisessä, tavoitteena on viimekädessä lapsen kokonaisvaltainen kasvu. Esteettinen kokemus perustuu välittömään aistimiseen. Kuvataidekasvatus antaa runsaasti mahdollisuuksia lapsen aisti- ja havaintotoimintojen herkistämiseen. Esteettiselle asenteelle on ominaista katsoa asioita tuorein silmin ja avoimesti: kaikki havaitaan ikään kuin ensimmäistä kertaa. Siihen liit-

tyy intensiivisen läsnäolon sekä ihmettelyn ja hämmästyksen tunne. Kun kasvattaja pysähtyy ja harjoittelee lapsen kanssa tällaista kokemista, hän valmentaa lasta tietoiseen katsomiseen ja näkemiseen. Kuvallisessa työskentelyssä kosketus esteettisyyteen syntyy myös siten, että lapsi saa konkreetista tuntumaa erilaisiin materiaaleihin ja pääsee kokeilemaan niiden käyttämistä ajatustensa ja kokemustensa ilmaisemiseen. (Rusanen 2009, 48–49).

2.5.1.1 Vertaissuhdetaidot ja sosiaaliset taidot

Vertaisten hyväksyntä ja torjunta ohjaavat merkittäväällä tavalla lapsen käyttäytymistä ja toimintaa vertaisryhmässä. Lapsen vuorovaikutustaidot ja motivaatio vuorovaikutukseen tuovat oman panoksensa siihen, kuinka aktiivisesti lapsi hakeutuu vuorovaikutukseen ja miten muut lapset ottavat hänet vastaan. Kun puhutaan pienistä lapsista, on lapsen vanhemmilla ja opettajilla oma merkittävä roolinsa lapsen osallistumisen tukijoina. (Laaksonen 2014, 20.)

Vertaisryhmän hyväksyntä yhdistyy vuorovaikutustaitojen kehittymisen positiiviseen kierteseen: kun lapsi pääsee mukaan vertaisryhmän toimintaan, hän saa myönteisiä kokemuksia ryhmätoiminnasta ja aktiivinen osallistuminen puolestaan mahdollistaa vuorovaikutustaitojen harjoittelun vertaisten kanssa. Vertaisryhmän torjunta on yhteydessä vuorovaikutustaitojen kehittymisen negatiiviseen kierteseen: jos lapsi vetäytyy tai joutuu vertaisryhmän ulkopuolelle esimerkiksi kiusaamisen tai aggressiivisen käyttäytymisen takia, mahdollisuus vuorovaikutustaitojen harjoitteluun vähenee entisestään. Negatiivinen kierre ja kehittymättömät vuorovaikutustaidot voivat johtaa siihen, että lapsen on jatkossa yhä vaikeampi päästä mukaan ryhmän toimintaan. (Laaksonen 2014, 20.)

5-vuotias nauttii usein muiden lasten ja aikuisten seurasta. Lapsi harjoittelee sosiaalisia taitoja ja hän osaa jo pukea tunteitaan sanoiksi. Riitoja ei enää tule niin helposti, vaikka leuhkiminen ja mahtailu lisääntyvät. Kavereista tulee tärkeitä ja lapselle saattaa muodostua jo joitain erityisen hyviä ystävyys-suhteita. Lapsi saattaa myös kokea ensi-ihastumisensa. Kavereiden mielipiteet vaikuttavat entistä enemmän siihen, mikä on hienoa ja hyväksyttävää, ja erityisesti vanhemmat lapset ovat 5-vuotiaan esikuvia. Esikou-

lulaiset ovat leikeissään taitavia ja pystyvät kehittämään yhteisleikkejä. Leikeissä lapset jäljittelevät tärkeitä aikuisia kuten vanhempiaan, päiväkodin opettajaa ja lääkäriä. Lapsi ymmärtää miten erilaiset roolit täydentävät toisiaan, siksi leikeissä on usein johdonmukaiset roolit kuten äiti, isä ja lapsi. Esikouluiässä lapsen tunteet ja moraaliset käsitykset kehittyvät huomattavasti. Hän ymmärtää jo oikean ja väärän eron sekä tietää mikä on oikeudenmukaista (MLL:n www-sivut 2015).

2.5.1.2 Oppiminen ja älyllinen kehitys

Kehitystä ja oppimista on usein tarkasteltu toisistaan irrallisina ja erillisinä ilmiöinä. Ne ovat kuitenkin lähellä toisiaan ja kietoutuneet toisiinsa sosiokulttuurisesti. Oppiminen on kaikkialla. Oppimista tapahtuu kaiken aikaa. Oppimista voi tarkastella lapsen toimintajärjestelmän laajentumisena: siihen tulee uusia ulottuvuuksia. (Kronqvist 2012, 21.)

Esikouluikäinen alkaa jo kysellä erilaisia asioita ja kysymykset voivatkin olla syvällisiä ja koskea vaikeita aiheita kuten elämäntarkoitusta, kuolemaa, syntymää ja sairauksia. 5-vuotias uskoo vanhempiansa tietävän kaiken ja lapsen mielestä kaikkiin kysymyksiin on olemassa selitys tai vastaus. Yleensä esikouluikäistä kiinnostavat numerot ja kirjaimet, ja suurin osa oppiikin jo kirjoittamaan oman nimensä. Sanojen tavaaminen ja sanojen alkuäänteiden ääntäminen on lapsista mielenkiintoista ja se tukee heidän lukemaan oppimista. Riimittely, lorut ja lasten itse keksimät sanat viihdyttävät lasta ja ovat tärkeitä lapsen kielelliselle kehitykselle (MLL:n www-sivut 2015).

Esikouluikäisen oppimiselle on luonteenomaista, että se tapahtuu leikin avulla. Oppimiselle ei siis tarkoiteta varhaisvuosina sitä, että lapsi opettelisi koulumaisia taitoja, vaan sitä, että luodaan suotuisat olosuhteet lapsen luontaiselle toiminnalle. On havaittu, että leikki edistää monin tavoin niitä valmiuksia, joita myöhemmin tarvitaan myös kouluoppimisessa. (Kronqvist 2012, 21.) Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan. (Opetushallitus 2014, 12.)

Esikoululainen ymmärtää ja osaa käyttää erilaisia käsitteitä kuten vähän tai paljon, edessä tai takana, nopeasti ja hitaasti. Esikouluikäinen lapsi pitää saduista ja kertomuksista, ja osaa seurata monimutkaistenkin kertomusten juonta. Esikouluikäinen lapsi omaa hyvän mielikuvituksen ja hän pitääkin vapaasta leikistä ja luomisesta. Leikki kehittää mm. lapsen suunnitelmallisuutta, muistia ja syysuhteiden oivaltamista (MLL:n [www-sivut 2015](#)).

2.5.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena kuten esimerkiksi kerho- ja leikkitoimintana. (THL:n [www-sivut 2015](#)).

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. (Opetushallitus 2014, 12.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää, että se on myönteisellä ja välittävällä asenteella toteutettua. Välittämiseen perustuva suhde päivähoidossa, usko lapseen ja lapselle kehkeytyvä tunne siitä, että hänen luotetaan, suojaavat merkittävästi lasta ympäristön mahdollisilta haitallisilta tekijöiltä. Varhaiskasvatuksella voi siis olla lapselle arvaamattoman tärkeä merkitys hänen myöhemmän sopeutumisensa ja kehityksensä kannalta. Lasta suojelee myönteinen asenne, joka tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opettaja on positiivinen ja vahvistaa myönteistä lapsen minä puhetta eikä kielteistä minä puhetta (Kronqvist 2012, 24–25).

2.6 Kiusaaminen

Halusimme tehdä opinnäytetyömme kiusaamiseen liittyen, sillä se on aina ajankohtainen aihe ja koimme, että kiusaamisen ennaltaehkäisyä ei juuri käsitellä päiväkodeissa ja esikouluryhmissä. Tutkimuksia kiusaamisesta löytyy paljon, mutta suurin osa on keskitynyt koulumaailmassa tapahtuvaan kiusaamiseen. Halusimme tuoda esille sen, että kiusaamista tapahtuu myös varhaiskasvatuksessa ja on erityisen tärkeää osata puuttua kiusaamiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

2.6.1 Mitä on kiusaaminen

Kiusaamista terminä on vaikea selittää, sillä ihmisillä on useita mielipiteitä siitä, mitä kiusaaminen oikein on. Kiusaaminen on pitkälti sidoksissa subjektiivisiin kokemuksiin. Ihmiset kokevat kiusaamisen eri tavalla. Joku pitää leikin omaista kiusoittelua jo kiusaamisena, kun taas toinen ei koe pitkään jatkunutta hännäämistä tai loukkaamista minikäänlaisena kiusaamisena. Tämä vaikeuttaa kiusaamisen määrittelyä ja myös sen havaitsemista. Lähtökohtana kiusaamisen määrittelyssä onkin aina pidettävä kiusaamisen kohteeksi joutuvan omia kokemuksia eikä siis ulkopuolisen havaintoja tai käsityksiä tilanteesta. Aikaisemmin on ajateltu, että kiusaaminen tapahtuu vain kiusattu-kiusaaja-dimensiolla ja muihin tilanteen etenemiseen vaikuttaneisiin yksilöihin ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota. Kiusaaminen on kuitenkin aina koko luokan tai ryhmän ongelma. (Aho & Laine 2002, 227–228.)

Kiusaaminen on aggressiivista käytöstä, joka on tarkoituksellista, toistuvaa ja sisältää vallan epätasapainoa (American Psychological Association [www-sivut](http://www.apa.org) 2015). Kiusaaminen jaetaan usein epäsuoraan ja suoraan kiusaamiseen. Suora kiusaaminen on usein fyysistä tai sanallista kiusaamista, joka on näkyvää. Epäsuora kiusaaminen on psyykkistä kiusaamista, jonka tarkoituksena on vahingoittaa kaverisuhteita ja jättää kiusattu ulkopuolelle. Kiusaaminen ei aina tapahdu yhdellä tietyllä tavalla vaan kiusaaja voi käyttää niin fyysistä kuin verbaalista tapaa kiusata. Kiusaaminen voi siis ilmetä usealla eri tavalla. Karkeasti ottaen kiusaaminen voidaan jakaa kolmeen luokkaan. Kiusaaminen voi olla joko fyysistä, verbaalista tai psyykkistä. Fyysisellä kiusaamisella tarkoitetaan toiseen fyysisesti kajoamista kuten lyömistä, potkimista tai tönimistä. Fyysiseen kiu-

saamiseen sisältyy myös toisen tavaroiden tai leikkien tuhoaminen. Fyysinen kiusaaminen on usein hyvin näkyvää kiusaamista ja siihen puututaan herkimmin. Verbaaliseen eli sanalliseen kiusaamiseen liittyy toisen ihmisen alistaminen sanallisesti. Tällaista on esimerkiksi haukkuminen, hännääminen ja selän takana puhuminen. Psykkisellä kiusaamisella tarkoitetaan sanatonta kiusaamista. Tällaista kiusaamista on vaikea huomata, sillä se voi olla manipulointia, poissulkemista ja leikin sääntöjen muuttamista. Kiusaamisen monien muotojen takia varhaiskasvattajien voi olla vaikeaa huomata kiusaamista ja puuttua kiusaamistilanteisiin. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 5–6.)

2.6.2 Kiusaamisen ja konfliktin ero

Kiusaaminen on usein jatkuvaa toimintaa ja sitä ei tule sekoittaa lasten normaaleihin riitoihin ja konfliktitilanteisiin. Kiusaamiseen liittyvissä tutkimuksissa kiusaamisen ja konfliktin välisenä erona pidetään sitä, että kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee vallan epätasapaino. Konflikteissa ja riidoissa on usein kyse kahdesta suhteellisen tasaväkisestä henkilöstä, jotka riitelevät tai ovat eri mieltä jostakin asiasta. Kiusaamisessa puolestaan on kyse siitä, että kiusatulla on vaikeuksia puolustautua itsensä kohdistuvaa kielteistä toimintaa vastaan. Kiusaamistilanteissa on epätasapainoa vallan käytössä. Kiusattu voi aluksi olla suhteellisen tasavertainen kiusaajan kanssa, mutta kiusaamisen myötä hän saa entistä vähemmän toimintatilaa (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 4).

2.6.3 Kiusaaminen päiväkodissa

Kiusaaminen alkaa jo luultua aikaisemmin. Päiväkodeissa kiusaamisesta on alettu keskustella vasta hiljattain enemmän. Aikaisemmin ei ajateltu, että pienet lapset voisivat kiusata toisiaan vaan kiusaaminen alkaisi vasta koulussa. Todellisuudessa kiusaaminen voi alkaa jo varsin varhaisessa iässä. Päiväkodeissa on tärkeää ottaa kiusaaminen vakavasti, sillä kierteen voi katkaista jo ennen kuin se ehtii kunnolla lähteä käyntiin. Päiväkodeissa kiusaaminen lapsien kesken voi näkyä esimerkiksi siinä, että lapsi jätetään jatkuvasti leikin ulkopuolelle tai hänen ei anneta vaikuttaa leikin kulkuun. Kiusaaja voi esimerkiksi antaa kiusatulle lapselle leikissä roolin, jossa hän ei voi puhua ja näin ollen hän jää leikissä sivuun. Mahdollisissa parin- ja leikkikaverin valintatilanteissa saattaa

myös esiintyä kiusaamista, jossa kiusattu saatetaan tahallaan jättää yksin tai ilman paria. Aikuisten velvollisuutena on parien ja leikkikaverien jako, jolloin tällaisten tilanteiden mahdollisuus pienenee. Tällä pyritään siihen, että kiusaaja ei pääse hallitsemaan tilannetta ja samalla kaikki lapset saisivat mahdollisuuden tutustua kaikkiin ryhmäläisiin (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 32–33).

Päiväkodissa ja koulussa tehdyt kiusaamista koskevat tutkimukset osoittavat, että kiusaamistilanteissa on osallisena useammin poikia kuin tyttöjä. Perrenin tutkimuksessa kävi ilmi, että päiväkodissa pojat ovat tyttöjä useammin kiusaajia. Myös ne lapset jotka tutkimuksessa määriteltiin kiusaaja-uhreiksi, olivat useimmiten poikia. Kiusaajat olivat usein vanhempia kuin uhrinsa. Pojat harjoittivat tyttöjä enemmän fyysistä ja verbaalista sekä objektisuhteista kiusaamista. Sitä vastoin sekä pojat että tytöt käyttivät yhtä paljon kiusaamismuotona ryhmästä poissulkemista (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 8).

Tytöt kuitenkin saattavat käyttää enemmän peiteltyjä ja epäsuoria kiusaamisenmuotoja, kuten juorujen levittämistä, sosiaalista torjumista ja poissulkemista. Tämän kaltainen kiusaaminen ei näykään kiusaamistutkimuksissa, joka saattaa olla syynä siihen, miksi näyttäisi siltä, että tytöt kiusaavat poikia vähemmän (Phye & Sanders 2004, 67).

2.6.4 Kiusaamisen vaikutukset lapseen

Kiusaamisella voi olla pitkäaikainen vaikutus lapseen ja hänen kehitykseensä. Kiusaaminen alentaa lapsen itsetuntoa ja heikentää hänen asemaansa ryhmässä. Kiusaaminen herättää useita tunteita kiusatussa, joita lapsi ei välttämättä pysty tunnistamaan saatikka käsittelemään. Kiusaaminen voi pahimmillaan johtaa siihen, että lapsi syrjäytyy.

Kiusaamisella on hyvin kauaskantoisia seurauksia. Kiusattu joutuu olemaan jatkuvan pelon ja ahdistuksen vallassa, mikä saattaa välitellen laukaista vakavia psyykkisiä ongelmia sekä psykosomaattisia oireita, eli lapsi oireilee fyysisesti kuten sairasteluna. Vastaavasti kiusaaja oppii ratkaisemaan ongelmansa yksioikoisesti väkivallalla, ts. hänellä on käytettävissään hyvin vähän erilaisia käyttäytymismalleja. Jatkuva turvautuminen väkivaltaan konfliktitilanteissa vaikuttaa negatiivisesti ihmisen moraaliseen, sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen. (Aho & Laine 2002, 226.)

2.6.5 Kiusaamisen ennaltaehkäisy lapsiryhmässä

Kiusaamista ehkäisevä työ tulisi aloittaa jo varhaiskasvatuksessa, sillä koulukiusaamisen juuret löytyvät jo pienten lasten parista. Kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen ovat edellytys laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamiselle sekä välttämätöntä yksittäisen lapsen kehitykselle, olipa kyse sitten kiusatusta, kiusaajasta tai kiusaamista seuraamaan joutuneista muista lapsista. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 1.)

Kiusaamisen ehkäisyllä on kauaskantoiset myönteiset seuraukset lasten hyvinvoinnille ja koulunkäynnille. Kiusaamisen ehkäisyn tai puuttumisen ei ole yhtä tapaa, joka sopisi kaikkiin tilanteisiin. Tärkeää on, että kaikki lapsen ympärillä toimivat aikuiset sitoutuvat ja osallistuvat kiusaamisen vastaiseen työhön. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 1.)

Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on erityisen tärkeää luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö. Tärkeintä on luoda turvallinen ja avoin ilmapiiri ryhmän kesken. Lapsiryhmän ilmapiiriin vaikuttaa suuresti aikuisten välinen henkilökemia. On siis tärkeää, että ryhmän aikuiset tulevat toimeen toistensa kanssa, eikä negatiivista ilmapiiriä synny. Lapset seuraavat ja oppivat aikuisten tavasta toimia. Jos lapsi näkee ryhmän aikuisten tiuskivan toisilleen, lapsi kokee tällöin, että kyseinen käytös on hyväksyttävää (Hurme & Kyllönen 2014).

Turvallisen kasvuympäristön kulmakivi on yhteiset säännöt ja oikeudenmukaisuus. On aikuisten velvollisuus pitää huoli siitä, että kaikkia lapsia koskevat samat säännöt ja että jokaista lasta kohden toimitaan oikeudenmukaisesti. Esimerkiksi ei leimata yhtä lasta häiriköksi tai kiusaajaksi vaan ymmärretään syyt kyseisen käytöksen takana. Kiusaajan jatkuva nuhteleva ja toruminen ei useissa tilanteissa toimi vaan lasta tulee kannustaa positiiviseen käytökseen. Kehumalla lasta oikeista teoista ja valinnoista vahvistetaan hänen itsetuntoaan (Hurme & Kyllönen 2014).

Vuorovaikutustaitojen harjoittelu auttaa lapsia sekä ehkäisemään konfliktitilanteita ennalta, että ratkaisemaan niitä rakentavasti. Lapsille tulisi opettaa toisten lasten tukemista ja hyväksymistä, ystäväystymisen taitoja, muiden ihmisten käyttämisen ja tunteiden havainnointi ja huomioonottamista, erilaisuuden sietämistä, vakuuttavaa käyttäytymistä ja tunteiden ilmaisua rakentavasti. Näitä voidaan harjoitella roolileikkien, tiimi-

työskentelyn, tutoroinnin tai yhteisten projektien avulla. Yhdessä voidaan keskustella, minkälainen on hyvä ystävä, millä tavalla voidaan auttaa muita ja mikä saa toiset ihmiset hyvälle tuulelle. (Aho & Laine 2002, 242–243.)

Kuva 3: "Paukku" (Lapsi 2)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

3.1 Tutkimuskysymys ja -ongelma

Tutkimuskysymyksemme on: Miten kuvataidetta voidaan käyttää esikouluikäisten kanssa kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja esikouluikäisten sosiaalisten taitojen kartuttamiseksi. Halusimme siis selvittää voisiko kuvataidetta käyttää psykososiaalisena, sosiaalipedagogisena menetelmänä, kun kyseessä on esikouluikäisten lasten kiusaaminen ja sen ennaltaehkäiseminen. Tarkoituksenamme oli kokeilla voisiko tällä tavoin ennaltaehkäistä kiusaamista.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan toteuttaa kvalitatiivisena tai kvantitatiivisena tutkimusmenetelmänä. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön-toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Se voi olla alasta riippuen esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opas, kuten perehdyttämisopas, ympäristöohjelma tai turvallisuus ohjeistus. Se voi olla myös jonkin tapahtuman toteuttaminen kuten messuosaston, konferenssin, kansainvälisen kokouksen järjestäminen tai näyttely riippuen koulutusalaista. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–10.)

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen opinnäytetyö, jossa käytimme aktiivista osallistuvaa havainnointi–menetelmää eli toimintatutkimusta. Opinnäytetyössämme on toimintatutkimuksen piirteitä. Toimintatutkimuksen pääpiirteitä ovat se, että tutkija ja tutkittavat ohjaavat, korjaavat ja arvioivat sekä päätöksensä että toimintaansa yhdessä (Vilka 2006, 47).

Opinnäytetyömme toiminnallisessa osassa arvioimme yhdessä lasten kanssa toimintakertojen sujuvuuden. Lähtökohtana toimintatutkimuksessa on tutkijan läheinen työskentely tutkimuskohteen jäsenten kanssa. Toiminnassamme olimme jatkuvassa vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Tutkijan aktivoivan ja osallistuvan havainnoinnin tavoitteena on saada aikaan tutkimuksella muutosta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta niin tutkimuskohteessa kuin yhteiskunnassa (Vilka 2006, 47).

Toimintatutkimuksen tavoite on synnyttää tutkimuskohteessa liikettä ja kiihdyttää sitä. Yksi opinnäytetyömme tavoitteista oli päästä puhumaan kiusaamisesta lapsille ja näin mahdollisesti vaikuttaa heidän asenteisiinsa kiusaamista kohtaan. Mahdollinen muutos tutkimuskohteessa, eli ryhmän lapsissa, toivottavasti laajenee myös tutkitun ryhmän ulkopuolelle, esimerkiksi lapsien päiväkotiryhmään (Vilka 2006, 46).

Tutkijan ja tutkittavien pitää yhdessä hyväksyä ja sitoutua tutkimuksen ideologiseen, teoreettiseen ja käsitteelliseen perustaan, jotta tutkimus voi ylipäättään onnistua. Tämä näkyi siten että, olemme opinnäytetyön ensimmäisellä toimintakerralla käyneet yhdessä lasten kanssa läpi toiminnan kulkua ja sääntöjä, kerroimme myös itsestämme ja siitä miksi halusimme tehdä työmme heidän kanssaan. Lapset sitoutuivat toimintaan hyväksymällä yhteiset säännöt ja myös heidän vanhempansa antoivat lapselle luvan osallistua toimintaan (Vilka 2006, 47).

Aktivoivan osallistumisen avulla kohdeyhteisön jäsenet yritetään vetää mukaan aktiiviseen rooliin omassa toiminnassa. Toimintakerroilla pyrimme saamaan lapsia ajattelemaan valittuja aiheita heidän omasta näkökulmasta ja yhdistämään niitä omiin arkisiin esimerkkeihinsä. Tavoitteenamme oli, että aiheet jäisivät muhimaan lasten mieleen ja että he kävisivät niitä oma-aloitteisesti läpi omassa päiväkotiryhmässään tai kotona. Koko opinnäytetyömme päätavoitteena oli saada aikaan asennemuutosta ryhmämme lapsilla (Vilka 2006, 47).

3.3 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme tärkeimmät tavoitteet olivat luoda toimintaa, joka olisi mahdollisimman sujuvaa ja hyvin jäseneltyä. Halusimme luoda luotettavan työskentelyympäristön, jossa lapset pystyisivät tuomaan julki omia ajatuksiaan ja tuntemuksiaan. Tavoitteenamme oli myös kannustaa lapsia osallistumaan toimintaamme ja saamaan sitä kautta heitä vahvistavia kokemuksia, ilman arviointia ja kilpailutilanteita. Halusimme että lapset olisivat mahdollisimman omatoimisia toimintamme aikana. Yksi tavoitteistamme oli eettisyys, joka näkyi siinä, että kunnioitimme jokaisen lapsen mielipidettä toiminnan aikana, emmekä myöskään tule kertomaan mitään tietoa päiväkodista tai lapsista, josta voisi päätellä toimintaan osallistujien henkilöllisyyttä. Tavoitteena oli myös avoin ja rehellinen kumppanuussuhde päiväkodin henkilökunnan kanssa.

Mielestämme asetammamme tavoitteet täytyivät oletetusti, eikä suurempia ongelmia ilmennyt. Toimintakertojen aikana meidän piti asettaa pienempiä tavoitteita, joiden avulla saimme toiminnastamme sujuvampaa. Toisin sanoen kehitimme toimintaamme sen etenemisen mukaan, joka mielestämme osoittaa kykyämme reflektoida omaa toimintaamme ja tapaamme toimia erilaisissa tilanteissa.

3.4 Opinnäytetyön eteneminen

Opinnäytetyötä suunnitellessamme teimme alustavan aikataulun, joka helpotti hahmottamaan opinnäytetyön etenemistä ja siihen tarvittava aika. Heti aiheen valitsemisen jälkeen tavoitteenamme oli saada opinnäytetyösuunnitelma valmiiksi mahdollisimman pian, kuitenkin joulukuuhun 2014 mennessä ja löytää sopiva päiväkotitoimintaamme varten. Päiväkodin löydyttyä saimme palautettua suunnitelman joulukuussa 2014. Seuraavat kolme kuukautta meni toimintakertojen yksityiskohtia hioessa sekä sopivien satujen etsimisessä. Tällä aikavälillä opinnäytetyömme seisahtui hetkellisesti, sillä Iina oli Irlannissa vaihdossa. Tänä aikana Afroditi hoiti tarvittavat lupalaput vanhemmille. Iinan palattua huhtikuussa 2015 aloitimme toimintakerrat päiväkodissa. Muutama päivä ennen toimintakertojen alkua kävimme päiväkodissa tutustumassa paremmin tiloihin sekä käytettäviin materiaaleihin. Olimme jo joulukuussa 2014 sopineet päiväkodin henkilökunnan kanssa käytettävissä olevista tiloista sekä materiaaleista.

Toimintakertoja oli kaksi kertaa viikossa kolmen viikon ajan. Toimintakertojen aikataulutus meni suunnitellusti ja meistä tuntui, että tunti oli riittävä yhdelle toimintakerralle. Toimintakertojen loputtua aloimme kirjoittaa opinnäytetyötämme. Kesällä ei ollut hirveästi aikaa kirjoittaa opinnäytetyötä, sillä molemmat olimme töissä koko kesän, lisäksi asuimme eri paikkakunnilla. Olimme kirjoittaneet opinnäytetyötä yhdessä sovittuina ajankohtina, sillä olimme alusta asti päättäneet tehdä kaikki opinnäytetyöhön liittyvät asiat yhdessä. Syksyn lähestyessä ehdimme paremmin perehtyä teoriaosan materiaaleihin, jonka jälkeen aloimme hiljalleen kirjoittaa raporttiosiota.

Syksyllä kävi ilmi, ettemme ehtisi saada opinnäytetyötämme valmiiksi määräaikaan mennessä, joten meidän oli venytettävä valmistumista yhdellä kuukaudella. Syksy oli molemmille meistä todella kiireistä aikaa viimeisen harjoittelun vuoksi, joten opinnäytetyön tekeminen hidastui. Saimme opinnäytetyömme valmiiksi joulukuun alussa 2015 ja olemme tyytyväisiä, ettemme kiirehtineet sen tekemisessä.

3.5 Opinnäytetyön eettisyys

Etiikan peruskysymyksiä ovat kysymykset hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Tutkimuksen tekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on otettava huomioon. Tiedon hankintaan ja julkistamiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet ovat yleisesti hyväksytyjä. Periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen on jokaisen yksittäisen tutkijan vastuulla. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23).

Opinnäytetyömme suunniteltiin ja toteutettiin eettisten periaatteiden mukaisesti. Eettisyys näkyy siinä, ettemme paljasta opinnäytetyössämme toimintaan osallistuvien lasten nimiä tai päiväkodin nimeä. Vanhemmilta kysyimme kirjallisen luvan (LIITE 1) ottaa lapset mukaan toimintaan. Samassa kysyimme lupaa käyttää lasten tekemiä töitä, sekä tuokioiden aikana äänitettyjä keskusteluita. Myös lapsilta kysyttiin haluavatko he osallistua toimintaan. Käytimme opinnäytetyössämme lasten keskustelutilanteita. Keskustelutilanteissa esiintyneet lasten nimet on muutettu yksityisyyden suojaamiseksi.

4 OPINNÄYTETYÖN TOIMINNALLINEN OSUUS

Olimme miettineet jokaisen toimintakerran järjestelyn tarkasti etukäteen, jotta itse toiminta olisi mahdollisimman sujuvaa. Järjestelyissä pyrimme siihen, että lapsilla olisi mahdollisimman vähän häiriötekijöitä toimintatilanteessa. Ennen jokaista toimintakertaa kävimme tarkistamassa tilat sekä laitoimme valmiiksi tarvittavat materiaalit ja välineet. Lapset lähetettiin luoksemme, joten meidän vastuullemme jäi vain toimintakerran pitäminen. Emme tunteneet lapsia ja meille ei ollut myöskään kerrottu lapsista mitään etukäteen. Näin oli parempi, sillä pystyimme itse tekemään omat havaintomme siitä millaisia lapset olivat ilman, että meillä oli heistä ennakkoluuloja.

Alla olevasta taulukosta näkee toimintakertojen käyttämämme luonnosta. Tämä taulukko toimi meillä ohjenuorana toimintakertoja pitäessä.

Aika	Tavoite	Toiminta	Välineet/tilat	Arviointi	Huomiot
1. kerta	Tutustutaan lapsiin ja työympäristöön Syventyminen aiheeseen, turvallisen ilmapiirin luominen, luottamuksen kehittäminen	Tutustuminen, aiheesta kertominen sadun kautta Kuvataidetta teemasta: minä	Vesiliukoiset pullovärit, maalauvälineet, suoja-alusta, paperi Päiväkodin kanssa sovittu tila	Osallistuvatko lapset toimintaan? Miten ensimmäinen ohjauskerta meni? Mitä lapset itsestään kertoivat? Riittikö aika?	Miten reagoida lapseen joka ei halua osallistua?
2. kerta	Syventyminen aiheeseen, turvallisen ilmapiirin luominen, luottamuksen kehittäminen	Aiheesta kertominen sadun kautta Kuvataidetta teemasta: kiva kaveri	Vahaliidut, suoja-alusta, paperi Päiväkodin kanssa sovittu tila	Kertovatko lapset luomas- taan kuvasta? Millainen on kiva kaveri? Päästäänkö kysymykseen millainen ei ole kiva kaveri?	Miten reagoida lapseen joka ei halua osallistua? Mitä jos lapsi ei tiedä kuka on kiva kaveri?

3. kerta	Syventyminen aiheeseen, turvallisen ilmapiirin luominen, luottamuksen kehittäminen	Aiheesta kertominen sadun kautta Kuvataidetta teemasta: mistä tulen iloiseksi?	Puuvärit, suoja-alusta, paperi Päiväkodin kanssa sovittu tila	Miten lapset osaavat kertoa erinäisistä asioista, jotka tekevät heidät iloisiksi? Päästiinkö aiheen kautta kysymykseen mistä tulen surulliseksi?	Miten reagoida lapseen joka ei halua osallistua? Miten suhtautua erilaisiin vastauksiin?
4. kerta	Syventyminen aiheeseen, turvallisen ilmapiirin luominen, luottamuksen kehittäminen	Aiheesta kertominen sadun kautta Kuvataidetta teemasta: miten voin toista auttaa?	Vesiliukoiset pullovärit, maalusvälineet, suoja-alusta, paperi Päiväkodin kanssa sovittu tila	Miten lapset kokevat auttamisen? Tuliko esille miksi he haluavat auttaa ja ketä? Ketä he auttavat/ovat auttaneet? Päästiinkö aiheen kautta keskustelemaan miksi auttaminen on tärkeää?	Miten reagoida lapseen joka ei halua osallistua? Mitä jos lapsi ei halua auttaa?
5. kerta	Syventyminen aiheeseen, turvallisen ilmapiirin luominen, luottamuksen kehittäminen	Aiheesta kertominen sadun kautta Kuvataidetta teemasta: erilaisuus	Tussit, suoja-alusta, paperi Päiväkodin kanssa sovittu tila	Mitä on lasten mielestä erilaisuus? Päästiinkö aiheen kautta kysymykseen onko erilaisuus rikkautta?	Miten reagoida lapseen joka ei halua osallistua?
6. kerta	Syventyminen aiheeseen, turvallisen ilmapiirin luominen, luottamuksen kehittäminen Lopetus, yhteenveto ja palaute lapsilta ja esikouluohjaajilta	Aiheesta kertominen sadun kautta Kuvataidetta teemasta: ystävyys	Vahaliidut, suoja-alusta, paperi Päiväkodin kanssa sovittu tila	Mitä on ystävyys? Olenko minä hyvä ystävä? Saanko uusia ystäviä koulusta? Ystävällisyys?	Miten reagoida lapseen joka ei halua osallistua? Mieleenpainuva ja kiva kokemus lapsille

Ennen toimintakertojen pitämistä olimme sopineet keskenämme, että toimintakerroissa toinen meistä on toiminnan vetäjän roolissa ja toinen havainnoi tilannetta ja avustaa tarvittaessa. Vetäjän ja havainnoijan roolit vaihtuvat joka toinen kerta, jolloin kumpikin meistä pääsi tekemään yhtä paljon. Lapsia ja itseämme varten olimme tehneet nimikyltit, joita päätimme käyttää jokaisella kerralla.

4.1 Toimintatuokio 1

Ensimmäinen toimintakerta oli 14.4.2015 ja teemanamme oli Minä. Välineinä käytimme maaleja sekä suteja. Päätimme yhdessä, että tämän toimintakerran vetäisi Afroditi ja Iina toimisi apuna sekä havaintojen kirjoittajana. Ensimmäiselle kerralle päätimme jättää sadun pois, sillä tulimme siihen tulokseen, että aikamme ei riittäisi. Sadun tilalle päätimme ottaa aikaa kertoa itsestämme sekä opinnäytetyöstämme ja siihen kuuluvista tuokioista. Tekstin aikana esiintyvät nimet on muutettu yksityisyyden suojaamiseksi.

Esittäytymisen jälkeen oli lasten vuoro kertoa jotain itsestään. Kyselimme lapsilta muun muassa heidän perheistään, ystävistään sekä mahdollisista lemmikeistä tai harrastuksista. Lapset kertoivat hyvin itsestään ja vaikuttivat reippailta ja innokkailta osallistumaan toimintaamme. Havaitimme toiminnan alussa, että lapset olivat aluksi hieman hämentyneitä toiminnasta, mutta innostuivat kuitenkin aika nopeasti. Havaitimme heti alussa lasten persoonallisuuksia sekä ryhmäkäyttäytymistä. Meille selvisi ketkä lapset olivat puheliaampia ja ketkä hiljaisempia. Myös lasten väliset vuorovaikutussuhteet tulivat esille ensimmäisen kerran aikana. Esimerkiksi huomasimme kahden lapsen välillä olevan pienimuotoista kinastelua, joka näkyi asioiden mahtailuna ”*minulla on isompi pyörä kuin sinulla*” (Lapsi 1) sekä asioiden vähättelynä: ”*ei varmasti ole, minä en usko sinua*” (Lapsi 5). Keskustelun aikana huomasimme myös, että osa lapsista kyseli tarkennusta toisilta lapsilta, kun nämä kertoivat itsestään esimerkiksi:

”*Mä harrastan taidekoulua, tiistaisin.*” (Lapsi 3)

”*Sä harrastat sit Antin kaa vai?*” (Lapsi 1)

”*Me ollaan eri ryhmissä.*” (Lapsi 3)

Keskustelun jälkeen annoimme lapsille tehtäväksi maalata aiheesta Minä. Avasimme hieman aihetta lapsille kertomalla esimerkkejä aiheeseen liittyvistä maalausehdotuksista

kuten kuka olen, ketä perheeseeni kuuluu, mistä pidän, mitä harrastan jne. Lapset saivat kuitenkin itse päättää, mitä halusivat itsestään kertoa kuvan kautta. Annoimme heille aluksi aikaa miettiä millaisen kuvan he halusivat tehdä. Jaoimme lapsille heidän haluamansa maalit ja jättäydyimme hieman taka-alalle, jotta he saisivat työskentelyrauhan. Tässä kohtaa Iina keskittyi havainnointiin ja muistiinpanojen tekemiseen ja Afroditi kyseli lapsilta, mitä asioita ja kuvia paperille muodostui.

Maalaus oli aluksi hetken kankeaa. Lapset vaikuttivat hieman hiljaisilta vaikka puhe-
liimmat heistä keskustelivatkin jonkin verran. Pienen miettimishetken jälkeen lapset selvästi saivat ideoita mistä maalata. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa mietimme pitkään kuinka paljon pitäisi varata aikaa toimintatuokioille. Toimintatuokion aikana saimme huomata, ettei tunti ole liian vähän tuokioiden pitämiseen. Ilmoitimme lapsille puolessa välissä, että on vielä puolituntia aikaa tehdä työtä. Siihen yksi lapsi totesi yllättyneenä: ”Äh, puolisentuntia?” (Lapsi 2) Kysyimme häneltä että onko se paljon vai vähän, johon lapsi totesi: ”paljo” (Lapsi 2).

Kuva 4: ”Kalastusta”(Lapsi 1)

Tuokion aikana yksi lapsista kysyi meiltä, miksi työ täytyy saada valmiiksi, vastasimme siihen, että huomenna teemme uuden työn eri aiheesta. Lapsista kaksi kiinnostuivat seuraavan tuokion teemasta ja he keskustelivatkin siitä, mitä jos he saisivat aiheen nyt, he voisivat tehdä illalla sen valmiiksi seuraavaa päivää varten:

”Sit me voitais huomenna heti alottaa sit.” (Lapsi 1)

”Okei, aamusti tehdään kotona.. ei ku. Tehdään illalla kotona.” (Lapsi 2)

”Jos me saatais ne ohjeet, sit me voitais tehdä illalla.” (Lapsi 1)

”Nii. sit ku me saatais ohjeet me voitais tehdä kotona.” (Lapsi 2)

Tuokioiden aikana huomasimme, että osa lapsista antoi myös neuvoja toisilleen siitä, mitkä värin kannattaa sekoittaa keskenään, että saa tietyn värin. Yksi lapsista huomasiinkin, että värejä sekoittamalla saa eri värejä:

”Ku mä otin äsken vihreetä ja nyt keltasta ni, niistä tuli vaaleevihreetä.” (Lapsi 3)

Kuvia syntyi hyvin paperille ja kaikki lasten työt olivat omanlaisiaan. Kuvista pystyi lapsen puheen ja maalaamisen kautta ymmärtämään kuvan tarinaa.

4.2 Toimintatuokio 2

Toinen toimintakerta oli 15.4.2015 ja teemanamme oli Kiva kaveri. Välineinä käytimme vahavärejä. Tällä kertaa toimintakerran veti Iina ja havainnoijana oli Afrodit. Toisella toimintakerralla otimme Ollaanko kuitenkin kavereita – sadun, jota käytimme apuna aiheeseen syventymiseen. Olimme tietoisesti vaihtaneet lasten paikat ja sijoittaneet lapset niin, ettei konflikteja pääsisi syntymään ja näkisimme myös, miten lapset reagoivat toisiinsa.

Tällä toimintakerralla lapset vaikuttivat hyvin kiinnostuneilta ja lapset eivät kokeneet aihetta liian vaikeaksi. Sadun aikana huomasimme, että osa lapsista ei malttanut keskittyä kuuntelemiseen vaan olisivat mieluummin aloittaneet kuvan tekemisen. Satu oli mielestämme ehkä turhan pitkä aiheeseen johdattamiseen, sillä meistä tuntui, ettei lasten mielenkiinto tahtonut pysyä sadun loppuun asti. Huomasimme myös, että työvälineiden (vahaliitujen) valmiiksi laittaminen pöydälle ei ollut hyvä päätös, sillä se vei osan lapsen huomiosta satua kuunnellessa.

Sadun jälkeen keskustelimme lasten kassa kivasta kaveruudesta ja mitä ajatuksia aihe lapsissa herätti. Lapsille syntyi nopeasti hyviä ideoita, mistä haluaisivat piirtää. Kaksi lapsista keskusteli paljon töidensä ideoista. Toinen heistä seurasi tarkkana toisen lapsen työtä ja toisti hänen kertomiaan asioita:

”Auto palamaan. No ni tohonkin vähän kiehumista. Nyt oikein kiehumista.” (Lapsi 1)

”Auto palaa, okei, tee liekkejä.” (Lapsi 2)

”Auto palaa.” (Lapsi 1)

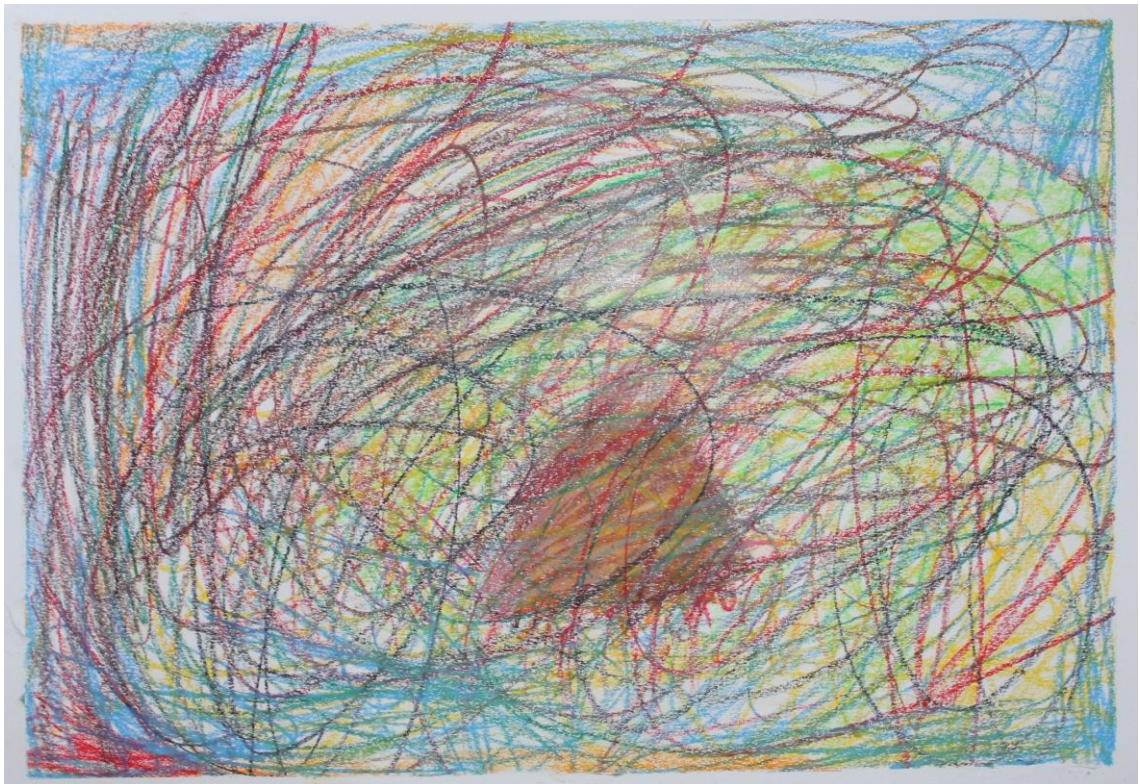
”Auto palaa. Auttakaa.” (Lapsi 2)

”Tämä auto palaa.” (Lapsi 1)

Kysyimme lapselta, mitä kuvassa oikein tapahtuu. Lapsi vastasi siihen, että kaverinsa on liekeissä, koska kaveri on joutunut autoon. Lapsi kuitenkin mainitsee lopussa, että kaveri pääsee pois sieltä autosta. Oli mielenkiintoista seurata lapsen tekemää työtä, sillä se muuttui paljon. Lapsi aina kertoi, mitä seuraavaksi tapahtui ja kuva samalla muuttui.

”Nyt se on kiehuva vedessä. Se on ihan keltanen, koska se kiehuu.” (Lapsi 1)

Kysyimme lapselta, tuleeko sinne ketään pelastamaan tämän kaveria ja lapsi toteaa nopeasti siihen: *”Joo, mä teen lentokoneen!” (Lapsi 1)* Lapsen kertoma tarina on tärkeä, sillä työstä ei olisi voinut päätellä, mitä siinä tapahtuu.

Kuva 5: *”Pannukakkumyrsky” (Lapsi 1)*

Toimintatuokion lopussa lähdimme kyselemään lapsilta heidän tekemistään kuvista. Lapset olivat aluksi hyvin innokkaita kertomaan, mutta vuoron saatuaan lapset olivat hiljaisia ja heidän oli hyvin vaikea kertoa tekemästään kuvasta. Saimme huomata, että lapset kertoivat enemmän kuvan tekemisen yhteydessä kuin vasta kuvan tekemisen jälkeen. Koska kertominen tuntui lapsista vaikealta, lähdimme kysellen ottamaan selvää lasten töistä. Tästä oli apua, sillä lasten oli helpompaa vastata meidän kysymyksiin kuin lähteä kertomaan vapaasti omasta työstään. Otimme kuitenkin myös huomioon lasten kommentit, joita he sanoivat kuvaa tehdessään ja nämä ovatkin mielestämme tärkeimpiä tietoja, mitä lapsi voi työstään antaa.

Kuva 6: "Kiva matsi" (Lapsi 2)

Kiva matsi kuvasta lapsi kertoi, että hänelle on tärkeää, että on joku ystävä jonka kanssa saa leikkiä ja pelata jalkapalloa.

Kuva 7: "Kiva kaveri" (Lapsi 3)

4.3 Toimintatuokio 3

Kolmas toimintakerta oli 20.4.2015 ja teemanamme oli Mistä tulen onnelliseksi. Tällä kertaa välineinä käytimme puuvärejä. Toimintakerran veti Afroditi ja havainnoijana oli Iina ja satuna käytimme Metsähiiren tanssi. Toimintakerran alussa kyselimme lasten kuulumisia ja viikonlopun tekemisiä. Lapset olivat hyvin reippaita ja kertoivat viikonlopun tapahtumista innokkaasti.

Sadun aikana yksi lapsista oli levoton, eikä oikein jaksanut keskittyä sadun kuuntelemissen. Lasta sai kehottaa useasti hiljentymään ja keskittymään sadun kuunteluun. Sadun jälkeen kyselimme lapsilta, mistä asioista he tulevat onnelliseksi ja lapset osasivat kertoa niistä hyvin. Osa lapsista sai hyviä ideoita piirtämiseen ja aloittivatkin heti, kun taas kaksi lapsista keskusteli jälleen keskenään, mistä tulevat iloiseksi ja mitä tulisi piirtää.

"Mä tuun legoista... eiku kokista." (Lapsi 2)

"Mä tuun limsasta iloseks... Mä teen jätti jaffa-pullon." (Lapsi 1)

"Emmää tiää... mä teen itteeni ja mä juon coca-colaa." (Lapsi 2)

”Mä teen limsasta.” (Lapsi 1)

”Okei, mä teen sata kokis-pulloa.” (Lapsi 2)

Keskustelu aiheuttikin lapsissa sen, että he alkoivat molemmat piirtää samanlaisia asioita paperille. Myöhemmin keskusteluun liittyi toinen lapsi, joka ihmetteli, miksi toisen piirustuksissa on aina sama lapsi.

”Tää on Mika juo kokista.” (Lapsi 1)

”Sul on meilkein kaikis teoksis Mika.” (Lapsi 6)

”Miten nii?” (Lapsi 1)

”Sul oli eilissäkin Mika.” (Lapsi 6)

”Nii-i. Mut mä tykkään Mikasta.” (Lapsi 1)

Toimintakerran aikana oli mielestämme turhan paljon tarpeetonta hälinää ja jouduimme muistuttamaan lapsia työnrauhan antamisesta. Kun lasten työt olivat valmiit, lapset saivat tämän jälkeen jälleen kertoa vapaasti omista töistään.

Kuva 8: *”Uimaretki” (Lapsi 6)*

Lapsi kertoi Uimaretki-kuvaa tehdessään, että pitää kovasti uimisesta ja se oli ensimmäinen asia, mikä nousi hänen mieleensä kun lähtiessään piirtämään kuvaa.

Kuva 9: *"Telttailupäivä"* (Lapsi 4)

Lasten oli helppoa kertoa, mistä tulevat onnelliseksi ja huomasimme, että aihe oli lapsista helppoa. Aiheen kautta nousikin lapsissa erilaisia ajatuksia onnellisuuteen liittyen.

"Mä tuun siit ilokseks et saa paljo leikkii." (Lapsi 1)

4.4 Toimintatuokio 4

Neljännän toimintakerran pidimme 22.4.2015 ja teemanamme oli Miten voin toista auttaa. Välineinä käytettiin maalausvälineitä. Toimintakerran veti Iina ja havainnoijana toimi Afroditi. Satuna käytimme: Aksu tahtoo auttaa -kirjaa. Toimintakerran alussa kysimme lapsilta mitä auttaminen heille merkitsee ja miten voimme auttaa toisiamme. Lapsilta tuli hyvin erilaisia ajatuksia asiaan liittyen.

"Että on toiselle kiltti ja auttaa välillä." (Lapsi 3)

"Auttamalla siivoomaa." (Lapsi 6)

Satua lapset kuuntelivat hyvin ja olivat erittäin keskittyneitä tarinan kulkuun. Maalauksilanteen alussa lapset keskustelivat siitä, mistä he aikoisivat maalata ja millä väreillä, tämä aiheutti aluksi hieman ylimääräistä hälinää, mutta lapset rauhoittuivat nopeasti ja alkoivat tehdä omaa työtään. Kuvien tekemisen aikana ei syntynyt paljon keskustelua, sillä lapset olivat hyvin keskittyneitä omiin töihinsä.

”Mä teen pihan tänne, mä autan äitii poimii kukkia.” (Lapsi 5)

Toimintatuokion aikana esiintyi myös pientä lasten välistä kehumista. Lapsi kehui toisen lapsen työn värejä. *”Vaau, toi on oikee tulen punainen!” (Lapsi 6)* Lapset maalasivat hyvin konkreettisia tilanteita auttamisesta ja ne liittyivät joko perheeseen tai ystäviin. Toimintakerran lopussa kävimme vielä yhdessä läpi lasten tekemät työt ja lapset saivat vapaasti kertoa, mitä heidän kuvissaan oli.

Kuva 10: *”Koira” (Lapsi 3)*

Lapsen tekemässä Koira-kuvassa, lapsi kertoi auttavansa koiran ulkoiluttamisessa.

Kuva 11: *"Autan äitiä ottaa kukkia"* (Lapsi 5)

4.5 Toimintatuokio 5

Viides toimintakerta oli 28.4.2015 ja teemanamme oli Erilaisuus. Toimintakerran välineinä käytettiin tusseja ja toimintakerran veti Afroditi ja havainnoijana toimi Iina. Satuna käytimme Sellainen kuin sinä -kirjaa. Tällä kerralla yksi lapsista oli pois, mutta se ei haitannut meidän toimintaamme. Ennen satua kyselimme lapsilta, mitä erilaisuus heille tarkoittaa. Tämä aihe tuntui olevan erittäin vaikeaan lapsille ja osasimme myös odottaa sitä, sillä se saattoi olla tämän ikäisille lapsille abstrakti asia. Hetken aikaan keskusteltuamme saimme selville asioita, joissa lapset näkivät erilaisuutta tai samanlaisuutta. Aluksi lapset kertoivat enemmän näkyvistä eriäväisyyksistä kuten ulkonäköön liittyvistä erilaisuuksista kuten:

"Tummaihoisen tai vaaleaihoisen." (Lapsi 2)

"Tai jos puuttuu käsi." (Lapsi 6)

Lopulta kuitenkin yksi lapsista mainitsi eriäväisyyksistä käyttäytymisessä, mielenkiinnonkohteissa ja mielipiteissä.

"Käyttäytyy jotenkin eri tavalla." (Lapsi 6)

”Tykkää erilaisista asioista.” (Lapsi 6)

Lasten kanssa keskustelimme myös siitä, mitä samanlaista meissä kaikissa on. Saimme tästäkin aiheesta hyviä vastauksia lapsilta.

Lapset kuuntelivat satua hyvin ja tilanne oli hyvin rauhallinen. Kysyimme lapsilta, mitä he pitivät sadusta ja mikä oli sadun keskeinen sanoma, mihin sitten yksi lapsista totesi: *”Ettei tarvitse olla mikään kauhee hieno.” (Lapsi 6)* Ymmärsimme, että lapsi yritti tarkoittaa tällä sitä, ettei tarvitse olla samanlainen kuin kaikki muut. Sadun jälkeen yksi lapsista tuli hieman huonovointiseksi ja joutui lähtemään kesken tuokion. Tämäkään ei kuitenkaan vaikuttanut erityisemmin meidän toimintaan tai muiden lasten työskentelyyn. Lapset olivat hieman hämmentyneitä vielä sadunkin jälkeen, mistä voisivat piirtää, mutta hetken aikaa mietittyään lapset saivat jonkin idean kuvan tekemiseen. Toimintatuokion lopussa lapset saivat jälleen vapaasti kertoa tekemistään töistä.

Kuva 12: *”Luisteluharkat” (Lapsi 6)*

Lapsi kertoi, että vaikka Luisteluharkat-kuvan luistelijat ovat hyvin samannäköisiä, ovat he silti erilaisia.

Kuva 13: "Meidän perhe" (Lapsi 5)

Meidän perhe-kuvassa lapsen kertomana: "Täs o mein koko perhe ja me ollaan pihal." (Lapsi 6)

4.6 Toimintatuokio 6

Viimeinen eli kuudes toimintatuokio oli 29.4.2015 ja teemana oli Ystävyys. Toimintakerran välineinä käytimme vahaliituja. Toimintakerran vetäjänä oli Iina ja havainnoijana toimi Afroditi. Satuna käytimme Juuri sopiva kahdelle-kirjaa. Toimintatuokion alussa kävimme läpi vanhoja aiheita ja lapset muistivat ne yllättävän hyvin. Tämä jälkeen siirryimme itse aiheeseen, jossa kysyimme lapsilta heidän mielteitään ystävydestä. Yksi lapsista kysyikin miksi käymme uudestaan läpi samaa aihetta, mitä kävimme aikaisemmin. Kerroimme lapsille, että kiva kaveri teemassa käsittelimme erilaisia ominaisuuksia, mitkä löytyvät kivasta kaverista, kun taas ystävyys aiheessa pyrimme saamaan selville, mitä ystävyys on, mitä se merkitsee lapselle ja miten lapset kokevat ystävyden.

Lasten kokemia asioita ystävyystyöistä olivat muun muassa mukava tunne sydämässä, lämmin ja kiva olo. Lapset kuuntelivat hyvin keskittyneesti satua ja sadun jälkeen olisivat ryhtyneet heti piirtämään aiheeseen liittyen. Lapsilta tuli paljon erilaisia kuvia ystävyystyöön liittyen ja se tuntui oleva aiheena mieluista.

Kuva 14: "Ilmapallopäivä" (Lapsi 4)

Olimme tuokion alussa maininneet lapsille, että lopuksi meillä on heille pienoinen yllätyks palkintona heidän osallistumisestaan. Tuokion lopussa lapset kertoivat ensin teke mistään kuvista, jonka jälkeen he saivat meidän tekemät diplomit sekä pienen makeisen, joista olimme jo sopineet päiväkodin henkilökunnan kanssa etukäteen. Lapset olivat hyvin yllättyneitä sekä hyvin iloisia saamistaan palkinnoista. Samalla kun lapset söivät makeisiaan, kysyimme heiltä mitä mieltä he olivat toimintakerroista. Lapset pitivät kovin maalaamisesta sekä siitä, että he pääsivät tekemään itse. Yleisesti ottaen kaikki toimintakertojen toiminta on ollut heistä mukavaa.

Ennen kuin lähdimme, keskustelimme päiväkodin henkilökunnan kanssa toimintakerroistamme ja puhuimme yleisesti siitä, miten ne olivat meidän mielestämme menneet. Lisäksi sovimme kuvataidekansioiden tuomisesta lapsille.

5 OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KERUU JA TULOKSET

Aineiston käsittely ja analysointi aloitetaan mahdollisimman pian keruuvaiheen tai kenttävaiheen jälkeen. Analyysitapojen valinta ei määräydy mekaanisesti jonkin säännön mukaan. Aina ei ole selvää sekään, milloin kerättyä aineistoa aletaan analysoida ja kuka analyysin tekee. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, erityisesti kenttätutkimusissa, joissa aineistoa kerätään monissa vaiheissa ja usein rinnakkaisesti eri menetelmin (haastatteluin ja havainnoiden), analyysia ei tehdä vain yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa vaan pitkin matkaa. Aineistoa siis analysoidaan ja kerätään osittain samanaikaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 223).

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden aineiston keräsimme käyttämällä omia muistiinpanojamme, nauhurin äänitteitä sekä lasten tekemiä töitä. Olimme kysyneet lasten vanhemmilta luvat äänityksiin ja töiden käyttöön opinnäytetyössämme. Tämän lisäksi molemmat havainnoimme ja kerroimme havaintomme nauhuriin toimintakerran päätteeksi. Sovimme, että vuorokerroin toinen ohjaa toimintaa ja toinen keskittyy havainnointiin ja muistiinpanojen tekemiseen. Muistiinpanoissa keskityimme lasten käyttäytymiseen ja ryhmädynamiikkaan. Pyrimme pitämään muistiinpanojen kirjoittamisessa yhtenäistä linjaa, jotta molemmille olisi selkeää, mihin tulisi havainnoinnista kiinnittää huomiota kuten lasten käyttäytymiseen, ryhmädynamiikkaan sekä lasten välisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa käytimme havainnoinnin apuna ääninauhuria. Nauhurina käytimme puhelimessemme olevaa nauhuria, jonka testasimme moneen kertaan ennen toimintakertoja. Nauhurin asettelimme keskelle pöytää, jotta saisimme mahdollisimman selkeää puhetta tallennettua. Toimintakertojemme lopuksi lasten lähdettyä nauhoitimme myös omat sen hetkiset tuntemuksemme ja ajatuksemme toimintakerrasta. Jokaisen toimintakerran jälkeen lisäsimme äänitteen tietokoneelle, jonka jälkeen kuuntelimme äänitteen. Olemme tyytyväisiä, että valitsimme nauhurin havainnoinnin apuvälineeksi, sillä sen myötä olemme pystyneet vahvistamaan omia havaintojamme sekä saamaan uusia havaintoja, joita emme toimintakerroilla välttämättä huomanneet.

Lasten työt keräsimme itsellemme toimintakertojen jälkeen ja teimme niistä myös havaintoja. Suurin osa lasten töiden havainnoinnista tapahtui kuitenkin toimintakerroilla, sillä silloin pystyimme kuulemaan, mitä lapsilla oli omista töistään kerrottavaa. Havainnoinnissa emme keskittyneet lasten kädentaitoihin vaan pyrimme saamaan selville, mitä lapset kuvillaan halusivat ajatuksistaan ja tunteistaan kertoa.

Havaitsimme toimintakerroilla, että lapset olivat paljon avoimempia viimeisillä toimintakerroilla, joka näkyi siten, että lapset keskustelivat enemmän. Tämän lisäksi havaitsimme muutosta ryhmän sisällä. Ryhmä muuttui turvallisemmaksi ja hiljaisemmatkin lapset uskalsivat ja halusivat kertoa omista kuvistaan sekä ajatuksistaan ja tuntemuksistaan. Tarkkailimme miten lapsen tekemä kuva muodostui ja mikä oli lopputulos. Huomasimme, että kuva saattoi muuttua paljonkin lapsen kertomasta alkuperäisestä ideasta lapsen kuvaa tehdessä.

Havainnoimme keräämäämme aineistoa ja olemme sitä mieltä, että kuvataidemenetelmä toimi aiheitamme käsiteltäessä esikouluikäisten lasten kanssa. Aineistossa kävi ilmi, että lapset pitivät toiminnasta ja he myös keskustelivat eri aiheista ja olivat aktiivisia toiminnassa. Lisäksi havainnoimme sen, että lapset todella pohtivat ja miettivät toimintakerroilla kaveruussuhteita, erilaisuutta sekä toisten auttamista. Onnistuimme herättämään lapsissa ajatuksia ja tunteita, joka oli yksi tavoitteistamme. Toivomme, että tällä on vaikutusta siihen, miten lapset ajattelevat ja kohtelevat toisia ihmisiä. Tällä pyrimme kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen.

6 YHTEENVETOA OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUMISESTA

Opinnäytetyömme tutkimusongelmana oli selvittää voisiko kuvataidemenetelmään käyttää esikouluikäisten lasten kanssa kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja esikouluikäisten sosiaalisten taitojen kartuttamiseksi. Saimme tutkimusongelmaan osittain vastauksen, sillä emme voi tarkasti tietää tai mitata sitä, miten vaikutimme esikoululaisten asenteisiin. Opinnäytetyössämme saavutimme asettamaamme tavoitteet. Onnistumisen pohjana pidämme lasten kokemuksia ryhmästä ja toiminnastamme. Lapset kertoivat avoimesti omia ajatuksiaan antamistamme aiheista ja tuntuivat sisäistävän kiusaamisen vastaisia arvoja.

Opinnäytetyösuunnitelmamme toteutui suurimmilta osin suunnitellusti, sillä onnistuimme opinnäytetyömme tavoitteessa ja saimme työmme valmiiksi. Opinnäytetyösuunnitelmassamme esitimme ajatuksen päiväkodin henkilökunnalle annettavasta diaesityksestä, jota emme kuitenkaan valitettavasti pystyneet toteuttamaan. Myös opinnäytetyöraportin valmistuminen venyi kuukaudella, sillä aikataulumme olivat yllättävän kiireiset syksyllä. Olemme armollisia itsellemme siitä, ettei suunnitelma toteutunut suunnitellusti, sillä tiedostamme, että molemmilla meistä on ollut paljon muutoksia elämässämme viimeisen puolenvuoden aikana. Olemme kuitenkin tyytyväisiä työmme raporttiosaan.

Onnistuimme erityisen hyvin toimintakerroissamme ja saimme lapsilta hyvää palautetta. Joiltakin osin emme voi tietää opinnäytetyömme onnistumista. Tällä tarkoitamme, ettemme tiedä kuinka pysyviä asennemuutoksia saimme lapsissa herätettyä. Olisi ollut ihanteellista jos toimintakertoja olisi päässyt pitämään pitkin vuotta, jolloin kiusaamisen ennaltaehkäisyn onnistumisen arviointi olisi ollut helpompaa. Muutoksia jouduimme tekemään jonkin verran. Jokaisen toimintakerran jälkeen pohdimme toimintaamme ja mietimme miten saisimme toiminnastamme vielä sujuvampaa. Mielestämme tämä osoittaaakin ammatillista reflektointitaitoa, muuntautumiskykyä ja joustavuutta. Lisäksi jouduimme tekemään aikataulumuutoksia, jotka vaikuttavat omaan valmistumispäiväämme.

7 POHDINTA

Kun aloimme miettiä opinnäytetyöaihetta, meille molemmille oli selvää, että haluamme tehdä opinnäytetyön yhdessä, sillä halusimme molemmat päästä käyttämään opinnäytetyössämme kuvataidemenetelmää. Aluksi aiheen valinta oli vaikeaa, mutta lopulta löysimme aiheen mikä kiinnosti meitä molempia. Alkuperäinen ajatus oli, että puhumme kiusaamisaiheesta ykkösluokkalaisille hyödyntäen kuvataidemenetelmää. Vaihdoin kuitenkin myöhemmin kohderyhmää, sillä huomasimme, että koulumaailmassa puhutaan paljon kiusaamisesta ja kouluissa on paljon kiusaamisen ennaltaehkäisyyn liittyviä projekteja kuten KiVa koulu. Erilaisia ideoita alkoi nousta esille sen jälkeen, kun löysimme yhdessä meitä kiinnostavan aiheen, kohderyhmän sekä menetelmän, jota halusimme käyttää.

Toimintatuokioiden suunnittelu sekä toteutus olivat molempien mieleen, vaikkakin alussa tuokioiden teemojen valinta oli haastavaa. Tuokioiden vetäminen olikin antoisin ja mieluisin osa koko opinnäytetyötä. Toiminnallisen osion jälkeinen vaihe eli opinnäytetyön raportointi oli meille se haastavin osuus. Raportin vaiheen alussa meillä selkeä runko kirjoittamiselle, mutta yhteisen ajan löytäminen oli yllättävän haastavaa, sillä molemmat asuimme eri paikkakunnilla. Opinnäytetyön raportoinnin aloitimme kunnolla vasta syksyllä 2015, jolloin meille tuli väistämättömästi kiire saada opinnäytetyö valmiiksi ennen joulukuuta 2015. Olimme kesällä 2015 jo kirjoittaneet pitämistämme toimintatuokioista.

Opinnäytetyöllä on ollut mielestämme suuri merkitys meidän ammatilliselle kehitymiselle. Koemmekin kehittyneemme ammatillisesti opinnäytetyöprosessin aikana. Opinnäytetyötä tehdessä reflektointitaito on kasvanut, sillä jouduimme jatkuvasti miettimään toimintaamme ja sen toimivuutta sekä tarvittaessa kehittämään sitä. Opinnäytetyömme on myös opettanut meitä joustavimmiksi samalla kun pohdimme aikataulumme yhteensopivuutta. Ymmärsimme, että molempien tuli joustaa omista menoistaan, jotta saimme opinnäytetyön valmiiksi. Opinnäytetyön tekeminen on opettanut myös yhteistyötaitoja, sillä meillä oli kumppanuussuhde toisiimme ja myös päiväkodin esiopetusryhmän henkilökunnan kanssa. Yhteistyö oli avointa ja luotettavaa, ja koemmekin, että

olemme saavuttaneet tavoitteemme hyvästä ja ammattimaisesta kumppanuussuhteesta. Opinnäytetyön kaltainen iso prosessi opettaa pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta. Tarvitsee osata suunnitella opinnäytetyön eteneminen ja siihen mahdollisesti menevä aika, jotta koko homma ei leviäisi käsiin. Kärsivällisyyttä tarvitaan, sillä opinnäytetyön tekeminen harvoin menee tarkan suunnitelman mukaan. Työtä tehdessämme oma päättävyytemme on kasvanut ja koemme, että tuleviin haasteisiin on helpompi tarttua. Myös vastuullisuus ja tunnollisuus ovat korostuneet, sillä ilman näitä piirteitä tuskin olisimme saaneet opinnäytetyötä valmiiksi vuoden 2015 loppuun mennessä.

Käyttämämme tutkimusmenetelmä mielestämme toimi hyvin. Se sopi toimintamme havainnointiin ja se mahdollisti tarvittavan tiedon keräämisen ja saamisen. Opinnäytetyön aikana yllätyimme positiivisesti, miten hyvin toimintakerrat sujuivat ja miten luontevalta ryhmän vetäminen tuntui. Emme uskoneet kuinka paljon opinnäytetyön tekeminen vaatii ja harmittaakin asioiden kiireellä tekeminen. Jälkikäteen puituna on muutamia asioita, mitä olisimme voineet tehdä toisin. Olisimme voineet varata työlle enemmän aikaa ja tutustua enemmän teoriaan ennen toimintatuokioiden pitämistä. Olemme kuitenkin tyytyväisiä työmme lopputulokseen ja mielestämme se on tärkein asia.

Jatkotutkimuskysymykseksi olemme ajatelleet olevan sen että, olisiko meidän toiminnallamme todellista vaikutusta kiusaamisen vähenemiseen ja ennaltaehkäisyyn, jos sitä toteutettaisiin pidemmällä aikavälillä.

LÄHTEET

Aho, S. & Laine, K. 2002. Minä ja muut – kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otava Kirjapaino Oy.

American Psychological Association www-sivut 2015. Bullying. How parents, teachers, and kids can take action to prevent bullyin. Viitattu 7.12.2015.

<http://www.apa.org/topics/bullying/>

Case, C. & Dalley, T. 2006. The Handbook of Art Therapy. Cornwall: TJ International Ltd.

Edwards, D. 2004. Art Therapy. London: SAGE Publications Ltd. (UK). Viitattu 7.12.2015. https://samk.finna.fi/Record/nelli26_samk.1000000000031043

Hamarus, P. 2012. Haukku haavan tekee – Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Juva: Bookwell Oy.

Hautala, P-M. & Honkanen, E. (toim.) 2012. Kuva Kantaa. Kuvataideterapia kasvatuksen, opetuksen, hoidon ja kuntoutuksen tukena. Pori: Vammalan kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hurme, K. & Kyllönen, T. 2014. Turvassa! Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin. Juva: Bookwell Oy.

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2011. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen suunnitelman laatiminen. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Kronqvist, E-L. 2012. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Laaksonen, V. 2014. Lasten vertaissuhdetaidot ja kiusaaminen esikoulun vertaisryhmissä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 4.12.2015.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/42805>

Lipsanen-Rogers, M. 2005. Kuvan käyttö sosiaalipedagogisen työn välineenä. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan painotuote Oy.

Mannerheimin lastensuojeluliitto, MLL www-sivut 2015. Lapsen kasvu ja kehitys: 5–6-vuotiaat. Viitattu 23.11.2015. <http://www.mll.fi>

Nivala, E. 2014. Kohti sosiaalipedagogista ajattelua, toimintaa ja opetusta? Viitattu 3.12.2015. www.sosiaalipedagogiikka.fi

Opetushallitus. 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 20.11.2015. <http://www.oph.fi>

Psye, G. & Sanders, C. 2004. Bullying: Implications for the Classroom. Saint Louis, MO, USA: Elsevier Science & Technology, 2004. Viitattu 7.12.2015. https://samk.finna.fi/Record/nelli26_samk.1000000000210039

Ranne, K. 2008. Sosiaalipedagogisen ja sosiaalisen todentuminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J. Hämäläinen (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. Kuopio: Kopijyvä, 107.

Roos, J. On niin monia tapoja olla luova. Terve taiteilija! 1.12.2014. Viitattu 4.12.2015. <https://taiteilijanhyvinvointi.wordpress.com/2014/12/01/on-niin-monia-tapoja-olla-luova/>

Rusanen, S. 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistonpaino Oy.

Seeskari, D. 2008. Kuvataideterapeutit Suomessa. Teoksessa L. Girard, J. Ihanus, R. Lainen, M, Roponen (toim.) Suhteessa kuvaan – kuvataideterapian teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Artteli, 29–44.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL www-sivut 2015. Varhaiskasvatus. Viitattu 5.12.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

Valkonen, K. 2015. Kuvataideterapia. Viitattu 20.11.2015. <http://www.verneri.net>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

HYVÄ VANHEMPI/VANHEMMAT

Olemme sosionomiopiskelijat Iina Salminen ja Afrodit Shinarakis Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Opiskelemme viimeistä vuotta ja olemme opiskeluiden alussa valinneet suuntautumisvaihtoehtoksemme sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön. Tulemme suorittamaan opinnäytetyömme _____ esikoulussa ja aiheenamme on Kuvataiteen käyttö kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi esikoulussa.

Opinnäytetyössämme tulemme pitämään kuusi toimintakertaa tiistaisin ja keskiviikkoisin 14.4. alkaen, joissa käytämme kuvataidetta menetelmänä aiheen käsittelyssä. Olemme valinneet eri aiheet jokaiselle toimintakerralle. Aiheen käsittelyn aloitamme lyhyellä sadulla, joista nousevista ajatuksista ja tunteista lapset pääsee maalaamaan/piirtämään kuvan. Aiheitamme ovat mm. ystävyys sekä toisten auttaminen.

Lasten tekemät kuvat tulemme käyttämään opinnäytetyössämme. Toimintatilanteet tulemme äänittämään ja käytämme ääniteitä opinnäytetyössämme. Äänitallenteet tulemme tuhoamaan opinnäytetyönraportin valmistumisen jälkeen. Opinnäytetyömme tullaan julkaisemaan Theseus-sivustolla ja tulemme antamaan teille tarkan osoitteen, josta pääsette katsomaan valmiin opinnäytetyömme. Lasten henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa opinnäytetyötä tehdessä. Myöskään päiväkodin nimeä ei tulla mainitsemaan opinnäytetyössämme.

Pyydämmekin lupaa teiltä lapsenne osallistumiseen opinnäytetyömme toiminnalliseen toteutukseen.

Ystävällisin terveisin,

Iina Salminen

iina.salminen@student.samk.fi

Afrodit Shinarakis

afroditi.shinarakis@student.samk.fi

(leikkaa tästä)

Rastita kyselylomake ja palauta se _____ esikoulun henkilökunnalle.

SUOSTUN LAPSENI OSALLISTUMISEEN
SEKÄ ANNAN OIKEUDET KÄYTTÄÄ
LAPSENI TUOTOKSIA OPINNÄYTETYÖSSÄ

EN HALUA, ETTÄ LAPSENI
OSALLISTUU TOIMINTAAN

Lapsen nimi: _____

Vanhemman allekirjoitus: _____

KUNNIAKIRJA

Haluamme luovuttaa Sinulle

tämän kunniakirjan
reippaasta ja iloisesta osallistumisesta tuokioihimme

29.4.2015